

„СЕРАФИМ“, ЙОРДАН ЙОВКОВ

АНАЛИЗ

Гита Ризулиер

Специалност „Чужди езици, литератури и култури“, I курс

Страсбургски университет

Йордан Йовков е един от класиците на българската литература, роден през 1880 г. в Жеравна и починал през 1937 г. Участва в двете Балкански войни и в Първата световна. Първите му сборници с разкази са силно повлияни от преживяното на фронта. По-късно той се насочва в своята проза към по-универсални въпроси, свързани с природата и съдбата на човека. Негова отличителна черта е хуманизмът. И наистина, разказът „Серафим“, за който ще става дума тук, свидетелства за огромно съчувствие и разбиране към човешкото същество, но съдържа също така известен морализаторски патос.

Макар че редица критици го смятат за аполитичен писател, Йовков извежда на преден план всекидневния живот на селяните. Служи си с подчертано поетичен език и с характерни символи, за да представи конфликтите в обществото, чието разрешение той търси в духовното прераждане на героите.

В настоящия текст ще се спрем на следния основен въпрос: чрез какви литературни похвати писателят поставя социалните проблеми на своето време и как чрез разказаната история подчертава човешките ценности като състраданието? В самото начало ще се съсредоточим върху анализа на религиозния смисъл на разказа и на образа на Серафим, след това ще се спрем на ефекта на противопоставянето между него и другия герой – Еньо, и накрая ще тълкуваме морализаторската цел на творбата.

Действително, бихме могли да забележим значението, което в разглеждания разказ „Серафим“ е придадено на вярата в Бог и на примирението на героя с неговото социално положение. Заглавието на разказа е не само символическа препратка към света на ангелите, но е също така и собственото име на героя. Произходът на името Серафим е библейски. Това е ангел с три чифта криле, описан от пророк Исая. В теологията серафимите са първият чин в ангелската йерархия. Тази препратка към ангелското

начало е ключова за разбирането на разказа, подсказва, че неговият герой Серафим би могъл да заеме място сред ангелите, че носи чертите на светец или отшелник.

Този твърде кратък разказ извежда на сцената двама добри познати, Еньо и Серафим, и започва с описанието на втория. Повествователят се спира на портрета на Серафим, и особено на неговото „дълго зимно палто“, подобно на „попско расо“. Той е „чудноват човек, нито селянин, нито гражданин, дрипав, окъсан“. Героят е толкова странен, че е невъзможно да се отгатне какъв е неговият произход (нито селянин, нито гражданин), дали е скитник или просяк. По-нататък узнаваме, че Серафим е скитник, който обикаля от село на село в търсене на работа. Научаваме също, че е крехък човек, чиято физическа сила не му позволява да върши тежка мъжка работа. Той е „изгубен в окърпеното палто като в пашкул“, бавен е и работи малко, но не обича да остава без работа. Предпочита да върши нещо, дори и да не му плащат за това: „Пред къщата на Еня, която беше наблизко, бяха стоварени кой знай кога камъни и както бяха насваляни, тъй си стояха разхвърляни. Серафим ги прибра на едно място и ги нареди. След туй ходи за вода. След туй — поля пред кафенето и премете.“ Трудът е едни от неговите принципи. Той е беден бездомник с крехко здраве, но от своите принципи и убеждения черпи вътрешната си сила, която не позволява на нещастieto да го сломи. Читателят вижда в него образа на човек, който е способен да се задоволи със съвсем малкото, което има и което животът му е дал, и да приеме съдбата си. Серафим е праведен човек, прегърнал живота си на тази земя такъв, какъвто му е даден. Тази представа за неговата праведност е подсилена и в момента, когато „една жена запърполя с полите си и влезе в кафенето, но Серафим не я погледна“. Той напомня отшелник, човек избрал да живее в усамотение своя вътрешен духовен живот.

В хода на четенето скоро разбираме, че Серафим е противопоставен на другия герой Еньо. Той притежава най-доброто, което може да носи в себе си един човек: добродетелност, състрадателност и вяра. Докато Еньо е по-егоистичен по природа и по-недоверчив към хората. Когато жената идва да го помоли да ѝ услужи с пари, за да заведе болния си мъж в болница, той се ядосва и отказва, макар че има възможност да помогне: „Остави ме, ти казвам, нямам пари! — изкрещя Еньо.“

На другия ден Еньо научава, че Серафим, който е чул разговора му с Павлина, ѝ е дал всичките си спестявания, с които се е канел да си купи ново палто. Еньо е смутен и объркан пред това решение на Серафим, който е дал всичките си пари, когато самият той е в нужда. Той не разбира как човек може да даде парите си на непознат: „Как тъй

даваш пари на човек, когото не познаваш? Че може да те излъже, може да не ти ги върне.“ Тези думи издават дълбокото му недоверие към ближния. Отговорът на Серафим е, че той не се безпокои за парите си и че с божията помощ Павлина ще му ги върне.

В края на разказа Серафим се обръща към Еньо с думите: „Пък ако ми е писано, с него може и пред бога. То там, на онзи свят, туй палто може да ми помогне. Може пък там да ми дадат ново палто, златно, тъй да се каже, скъпоценно...“ Отгатваме, че чрез Серафим, който говори на Еньо, писателят отправя посланието си към нас, които четем тази история. Може би чрез този герой той ни дава пример за следване или просто ни напомня, че всички имаме една обща участ и тя е смъртта. И наистина, в този разказ идеята за Страшния съд е много тънко загатната. Серафим въплъщава идеала за човек, той е образец, месианска фигура. Подобно на Христос решава да пожертва собственото си благо заради другите. За разлика от Еньо, Серафим е способен на състрадание към ближния, защото познава моралния дълг на човека.

Интригата в разказа „Серафим“ може да изглежда проста, но той повдига универсални въпроси като морала, добродетелите, състраданието и рисува човешката природа с много поетичен език.

прев. Миряна Янакиева